עין משפט נר מצוה

יח א מיי׳ פ״ה מהלכות מעילה הלכה ו סמג עשין רי:

יט ב ג מיי׳ פ״ז מהל׳ עבודת כוכבים הל׳ יג סמג לאוין כב טוש״ע יו״ד סימן קמב סעיף ח:

כ ד ה מיי׳ שם הלכה יב ופ״ה מהלכות מעילה הלכה ו ע״ש בכ״מ סמג שם ועשין רי טוש״ע יו״ד שם:

כא ו מיי׳ פ״ז מהלכות עבודת כוכבים הל׳ ח סמג עשין כב טוש״ע יו״ד סימן קמא סעיף ג:

כב ז מיי׳ פ״ב מהלכות שחיטה הלכה יד סמג עשין סג טוש״ע יו״ד סימן ד סעיף ו:

כג ח מיי׳ פ״ג מהל׳ עבודת כוכבים הל׳ יא ועיין בהשגות ובכסף משנה סמג לאוין כב טוש״ע יו״ד סימן קמא סעיף ד:

כד ט מיי׳ שם פ״ז הלכה ח סמג שם טוש״ע יו״ד סימן קמא סעיף ג:

כה י מיי׳ שם פ״ג הל׳ יא סמג שם טוש״ע שם סעיף ד:

◆

והא שיפויין דעיקר עבודת כוכבים קיימת וקתני לצרכה היא אסורה ושיפוייה מותרין [א]רב הונא בריה דרב יהושע אמר לפי שאין עבודת כוכבים בטלה דרך גדילתה איתיביה ר׳ שמעון בן לקיש לר׳ יוחנן [ב][א]קן שבראש האילן של הקדש לא נהנין ולא מועלין [ב]בראשה של אשרה יתיז בקנה קס״ד כגון ששברה ממנו עצים וקינתה בהן וקתני יתיז בקנה הב״ע [ג]כגון דאייתי עצים מעלמא וקינתה בהן דיקא נמי דקתני גבי הקדש לא נהנין ולא מועלין אי אמרת בשלמא דאייתי עצים מעלמא היינו דקתני גבי הקדש לא נהנין ולא מועלין לא נהנין מדרבנן [ד]ולא מועלין מדאורייתא דהא לא קדישי אלא אי אמרת ששברה עצים ממנו וקינתה בהן אמאי לא מועלין הא קדישי מידי איריא הכא בגידולין הבאין לאחר מכאן עסקינן וקא סבר אין מעילה בגידולין ורבי אבהו א״ר יוחנן מאי יתיז יתיז באפרוחין א״ל רבי יעקב לרבי ירמיה בר תחליפא אסברה לך [ה]באפרוחין כאן וכאן מותרין בביצים כאן וכאן אסורין אמר רב אשי [ו]ואפרוחין שצריכין לאמן כביצים דמו: **מתני׳** המוצא כלים ועליהם צורת חמה צורת לבנה צורת דרקון יוליכם לים המלח רבן שמעון בן גמליאל אומר [ז]שעל המכובדין אסורין שעל המבוזין מותרין: **גמ׳** למימרא דלהני הוא דפלחי להו למידי אחרינא לא ורמינהי [ג][ח]השוחט לשום (א) ימים לשום נהרות לשום מדבר לשום חמה לשום לבנה לשום כוכבים ומזלות לשום מיכאל שר הגדול לשום שילשול קטן הרי אלו זבחי מתים אמר אביי מיפלח לכל דמשכחי פלחי מיצר ומפלחי הני תלתא דחשיבי ציירי להו ופלחי להו למידי אחרינא לנוי בעלמא עבדי להו מנקיט רב ששת חומרי מתנייתא ותני כל המזלות מותרין חוץ ממזל חמה ולבנה וכל הפרצופין מותרין חוץ מפרצוף אדם וכל הצורות מותרות חוץ מצורת דרקון אמר מר כל המזלות מותרין חוץ ממזל חמה ולבנה (ב) הכא במאי עסקינן אילימא בעושה אי בעושה כל המזלות מי שרי והכתיב [ו]לא תעשון אתי [ד][ט]לא תעשון כדמות שמשי המשמשין לפני במרום אלא פשיטא [י]במוצא וכדתנן המוצא כלים ועליהם צורת חמה צורת לבנה צורת דרקון יוליכם לים המלח אי במוצא אימא מציעתא כל הפרצופות מותרין חוץ מפרצוף אדם אי במוצא פרצוף אדם מי אסור והתנן המוצא כלים ועליהם צורת חמה צורת לבנה צורת דרקון יוליכם לים המלח צורת דרקון אין פרצוף אדם לא אלא פשיטא [כ]בעושה וכדרב הונא בריה דרב יהושע אי בעושה אימא סיפא כל הצורות מותרות חוץ מצורת דרקון ואי בעושה צורת דרקון מי אסיר והכתיב [ו]לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב (ג)

הני

◆

דרך גדילתה. זה דרכה כל השנה להשיר עלין שלה ולגדל אחרים אבל שפאן עובד כוכבים דעתו לבטלן והשליכן: **לא נהנין.** דאסור מדרבנן: **ולא מועלין.** אם נהנה לא מעל מדאורייתא שיתחייב קרבן מעילה. לקמן מפרש טעמא: **יתיז בקנה.** ישליך עלי (ד) הקנה במקל מן האילן (ה)וישרפנה ויהנה מהם ולא יעלה על האשירה ויטלם דאם כן נמצא משתמש באשירה במקום סולם וזו היא הנאה ממנו(ו) מן האשירה: **וקתני יתיז בקנה.** וישרוף עלי (ה) הקנה אלמא עבודת כוכבים שנשתברה מאליה מותרת: **לא נהנין.** מדרבנן דלמא אתו לאיתהנויי מעצי האילן דהקדש גופיה ובאשירה לא גזור משום דבדילי מינה: **מידי איריא.** כלומר מהא לא תסייעיה לר׳ יוחנן לעולם בשקינתה בעצי הקדש גופו ומשום הכי לא מועלין: **דבגידולין הבאין.** באילן אחר שהוקדש עסקי׳ והוא לא הקדיש אלא אילן וקסבר האי תנא אין מעילה בגידולין ומדרבנן הוא דאסירי וגבי אשירה נמי בשקינתה בעצי אשירה עצמן וקתני יתיז כריש לקיש: **ורבי אבהו א״ר יוחנן.** מהדר לתרוצי לתיובתיה בשינויא אחרינא. לעולם לא תוקמה בשינויא דחיקא דאייתי עצים מעלמא ואפילו הכי לא תילף מיניה היתר שברי עבודת כוכבים דהא דקתני יתיז בקנה אאפרוחין קאי לא אעצים ואיצטריך לאשמועינן דלא גזרינן המזת קנה שמא יעלה דרך האילן ורישא בעצים וקסבר אין מעילה בגידולין וגלי אהקדש דאסור מדרבנן וכ״ש לאשירה דמדאורייתא נמי אסירא תוספת יותר מעיקרה כדתנן במתני׳(ז) גידעו ופיסלו לעבודת כוכבים והחליף נוטל מה שהחליף והשאר מותר והא דלא ערבינהו משום דלא מצי למיתני ליה ולא מועלין באשירה דהא לא שייכא בה דין מעילה וסיפא באפרוחין וגלי באשירה וה״ה להקדש וקסבר אין מעילה בגידולין: **אסברה לך.** מתני׳ אליבא דר׳ יוחנן: **כאן וכאן.** בין בהקדש בין באשירה מותרין דאין צריכין לאילן: **בביצים כאן וכאן אסור.** שצריכין לאילן וגזור בה רבנן כבעל אילן עצמו: **מתני׳ צורת חמה.** מזל חמה וכן לבנה. ורבנן היא דאמרי (לעיל דף מ:) כל שאר צלמים מותרין. ובגמ׳ מפרש מאי שנא הני: **שעל המכובדים.** שעל כלים מכובדים שתשמישן לכבוד. ובגמ׳ (מג:) מפרש לה: **גמ׳ לשם הרים.** לשר הממונה על ההרים: **שילשול.** תולעת. אלמא אורחייהו למיפלחינהו ומסתמא נמי נגזור דלמא פלחינהו: **אמר אביי מיפלח לכל דמשכחי פלחי.** (ו) ומספיקא לא גזור רבנן עלייהו דאם כן אין לך המותר: **ציירי להו ופלחי להו.** הלכך ציירי להו מיצר ומיפלח לצייר צורה כדי לעבדה להני תלת דחשיבי להו וכו׳: (ח)**דרקון.** דומה לנחש: **מנקיט חומרי.** מלקט משניות החמורות לתרצן ואומרן בבית המדרש כדי שיתנו לבן לפרקן: **מותרים.** לקמן (דף מג:) מפרש מאי מותרין: **ודגים** לא קרי פרצוף אלא צורה: **אילימא בעושה.** והאי מותרין דקאמר מותר לציירן: **אתי.** בדמות העומדין אצלי: **כמוצא.** ומותרין בהנאה קאמר: **אלא פשיטא בעושה.** דכל פרצופין כגון לחיה ובהמה מותר לציירן. ואף על גב דשור ואריה ונשר שמשין של מעלה הן לא דמו דהתם ארבעתן יחד לגוף אחד והכא חד פרצוף ותו לא חוץ מפרצוף אדם דאפילו למודיה אסור: **וכדרב הונא בריה דרב יהושע.** דאמר לקמן בשמעתין(ט) קרי ביה לא תעשון אותי כדמותי:

הני

◆

והא שיפויין דעיקר עבודת כוכבים קיימת וכו׳. תימה מאי קא פריך דלמא שאני התם דשיפה עובד כוכבים ולהכי שרי אף בעיקר עבודת כוכבים קיימת אבל הכא דשיפה ישראל או נשתברה מאליה אימא לך דאסורין היכא (דאיכא) [דעיקר] עבודת כוכבים קיימת וי״ל דהכי פריך והא שיפויין דעיקר עבודת כוכבים קיימת וקתני בשיפה עובד כוכבים דמותרין ואפי׳ שיפה ישראל נמי הוי שרי אי לאו גזרה דרבא כדמשני רשב״ל גופיה לעיל: **וקתני** יתיז בקנה. אלמא עבודת כוכבים שנשתברה מאליה מותרת והקדש היינו טעמא דאין מועלין מן התורה כדמוקי לה בסמוך בגידולין הבאין לאחר מכאן וקסבר אין מעילה בגידולין ופירש הקונטרס ולא יעלה על האשירה ויטלנו דא״כ נמצא משתמש באשירה ונראה דדוקא נקט יתיז בקנה שאפילו יכול ליטלו בידו בלא עליה על האשירה אסור כדי שלא יאמרו עכשיו הוא שוכרן מן האשירה: **ורבי** אבהו אמר מאי יתיז לאפרוחים. פ״ה דמוקי לה בשברה ממנו עצים ויפה פירש לפי שיטת הספר שבכאן דקאי לשנויי דלא תילף מיניה היתר עבודת כוכבים מיהו במעילה פרק ולד חטאת (דף יד.) גרס בלר׳ אבהו לעולם דאייתי עצים מעלמא וקינתה בהם ומאי יתיז באפרוחים וכל הקן מותר גם העצים וכא להשמיענו שאם בא ליטול אפרוחים לא יטלם בידו שלא יעלה או יסמוך על האילן ויהנה ממנו וליכא למימר דלא קשיא מידי לפ״ה דהכא דאתי כלישנא אחרינא דהתם: **בביצים** כאן וכאן אסור. פירוש משום דצריכין לאילן וגזור בהו רבנן כבעל האילן עצמו כפ״ה א״נ י״ל דגזור בהו רבנן דחיישינן שמא יעלה על האילן דחייס עלייהו פן יפלו: **המוצא** כלים ועליהם צורת דרקון. ה״ה דאפילו צורת דרקון לבדה אסורה אלא נקט על הכלים לרבותא דאפילו הכי פלחו להו: **יוליכם** לים המלח. פ״ה ורבנן היא דאמרי (לעיל דף מ:) כל שאר צלמים מותרים ולפי פירושו לא דק דהא אוקי רבי מאיר לאסר דוקא באנדרטי אבל שאר צלמים מותרים אם כן אפילו כרבי מאיר אתיא וכן פי׳ רשב״ם ולפי׳ ר״ת דאוקי אנדרטי אסריותא דרבנן אבל שאר צלמים כולי עלמא אסירי צ״ל דשאר צלמים שהן אסורים כשאינם על הכלים אבל בכלים כולהו לנוי עבדי להו לבד מהכך ולהכי פריך בסמוך פרצוף אדם מי אסור כלומר על הכלים מי אסור דלמודייהו הא אסרינן צלמים במתני׳ לכ״ע: **חומרי** דמתנייתא. פירש רשב״ם כללי דברייתא דהוי כמין חומר שקושר וכולל דברים הרבה בכלל אחד (ז) וניחא טפי מפרש״י:

רשב״ם

◆

מסורת הש״ס

א) [כדפרי׳ אמר רב הונא בריה דרב יהושע לפין], ב) [מעילה יג: יד. כל הסוגיא ע״ש וצ״ע], ג) חולין מ. [תוספתא שם פ״ב ה״ין], ד) ר״ה כד., ה) וישרפם. יעב״ץ, ו) יעב״ץ מח״ו, ז) [לקמן מח.], ח) [שייך לעיל במשנה], ט) [דף מג:],

◆

תורה אור השלם

ו. לא תַעֲשׂוּן אִתִּי אֱלֹהֵי כֶסֶף וֵאלֹהֵי זָהָב לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם:
שמות כ יט

◆

גליון הש״ס

גמ׳ ולא מועלין מדאורייתא. עי׳ מעילה דף ג ע״א ושם דף יא ע״ב תוס׳ ד״ה תורים וצ״ע:

◆

הגהות הב״ח

(א) גמרא ורמינהי השוחט לשום הרים לשום גבעות לשום ימים לשום נהרות לשום מדברות וכו׳ שילשול קטן שבים הרי אלו: (ב) שם חמה ולבנה במאי עסקינן כצ״ל ותיבת הכא נמחק: (ג) שם ואלהי זהב לא תעשון בדמות שמשי המשמשין לפני במרום הני אין: (ד) רש״י ד״ה יתיז וכו׳ עלי הקן במקל: (ה) ד״ה וקתני וכו׳ עלי הקן אלמא: (ו) ד״ה אמר אביי וכו׳ פלחי מיהו מספיקא וכו׳ אין לך דבר המותר הס״ד ואח״כ מ״ה מיצר ומיפלח לצייר וכו׳ דחשיבי להו וכו׳ הס״ד ואחר כך מ״ה ציירי להו ופלחי להו הלכך מספיקא גזור רבנן עלייהו הס״ד ואחר כך מ״ה מנקיט ואח״כ ד״ה מותרין לקמן מפרש מאי מותרין הס״ד ואח״כ מ״ה חוץ מצורת דרקון דרקון דומה לנחש ודגים לא קרי: (ז) תוס׳ ד״ה חומרי וכו׳ וניחא טפי מפרש״י. נ״ב וכר״ם חולין ריש דף קל״ח פי׳ רש״י גופיה חומרי מתנייתא חומר קשר ע״ש:

◆

רבינו חננאל

והא שפאי עבודת כוכבים דעיקר העבודת כוכבים קיימת דקתני לצרכה פי׳ כדי לנויתה היא אסורה ושפאיה מותרין. ופריק (רבינא) [רב הונא] בריה דרב יהושע למה הזבל הזה אסור שכך גדילות האילן להיות העלה שלו נובל בימות הגשמים ויוצאין חדשים תחתיהן ואין עבודת כוכבים בטילה דרך גדילתה. תו מותיב ריש לקיש לר׳ יוחנן קן שבראש האשירה יתיז בקנה קס״ד כגון ששיבר העוף עצים מן האשירה וקנתה בהן וקתני יתיז בקנה הקן כולו אלמא כיון שנשברה הותרה. ופרקינן כגון דאתיא עצים מעלמא וקננה בהן. ור׳ יוחנן אמר מאי יתיז בקנה יתיז באפרוחין אבל לא הקן שהקן אסור הוא. ופירשה ר׳ יעקב האפרוחין בין באילן של הקדש בין באשירה מותרין ביצים כאן וכאן אסורין אמר רב אשי ואפרוחין שצריכין לאמן כביצים דמו: מתני׳ המוצא כלים ועליהם צורת חמה או צורת לבנה או צורת דרקון יוליכם (להר) [לים] המלח. ומקשינן וכי אינן עובדין אלא לאלו לבלבד והתניא השוחט לשום הרים לשום גבעות כו׳ ופריק רב יוסף ודאי עובדין לכל דבר אלא לצור צורה ולעובדה הני תלתא חשיבי להו וציירי ופלחי להו מידי אחרינא לא טרחי וציירי: מינקט רב ששת חומרי מתנייתא ותני כל המזלות מותרין חוץ מן מזל לבנה וחמה כל הפרצופות מותרין חוץ מפרצוף אדם כל הצורות מותרות חוץ מצורת דרקון. והוו בה רבנן רישא וסיפא אי אפשר לאוקמה בעושה דתניא לא תעשון אתי לא תעשון כדמות

◆

מוסף רש״י

יתיז בקנה. שאם אינו יכול להגיע בידו לקן יפיל בקנה הקן לארץ, אבל לא יעלה לאילן ויקחנו, שלא יהנה מן האילן בעלייתו כשעולה עליו (מעילה יג:). וקינתה בהן. שהעוף שובר מן הענפים של אילן ועשה הקן, דהיינו עבודת כוכבים שנשתברה מאליה, דלא ביטלה העכו״ם (שם יד.). וקתני יתיז. דמשמע דמותר בהנאה (שם). דאייתי. העוף, עצים מעלמא. ועשה קן (שם). לא נהנין מדרבנן. הואיל ועל אילן של הקדש קאי, ולא מועלין. הואיל דאייתי מעלמא (שם). בגידולין הבאין לאחר מכאן. לעולם אימא לך דאתבר מגופיה ואמאי לא מועלין הכא גבי הקדש, משום דבגידולין הבאין לאחר שהוקדש עסקינן, וקסבר אין מעילה בגידולין, וליכא למידק מהכא לעבודת כוכבים שנשתברה מאליה ולא קשיא לר׳ יוחנן (שם). ורבי אבהו א״ר יוחנן. מתרץ להאי יתיז לאו בקן עצמו מיירי אלא כיון דאיתבר מגופה לאשרה קן עצמו אסור בהנאה, אלא מאי יתיז בקנה באפרוחים קמיירי (שם). כאן וכאן מותרין. בין באילן של הקדש ובין של אשרה, לפי שאין צריכין לאילן שפורחין בכל מקום שרוצין, אבל כלים כאן וכאן אסורין, משום דלא ניידי וצריכין לאילן וכאילן עצמו דמי (שם). ואפרוחין שצריכין לאמן. שעדיין לא גדלה נוצתן ואינן יכולין לפרוח, כביצים דמי ואסירי (שם). לשום מיכאל כו׳ לשום שילשול קטן. כלומר לשום גדול שבכל הבריות או לשום קטן שבכולם (חולין מ.). הרי אלו זבחי מתים. לאסור בהנאה כדין תקרובת עבודת כוכבים שאסורה כמת ומת אסור בהנאה, דנפקא לן (לעיל כט:) מותמת שם מרים, וגמר שם שם מעגלה ערופה (שם). לא תעשון אתי. צורות העומדים אתי (ר״ה כד.).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones